

Profession, anställningsformer, frivilligarbete och religion

Ann Bergman, Gunnar Gillberg och Lars Ivarsson

Artiklarna i detta nummer av Arbetsmarknad & Arbetsliv behandlar olika områden. Den första handlar om hur gymnasielärare upplever att de förberetts för sitt yrke under lärarutbildningen. Den andra rör hemtjänstens förhållningssätt till äldre personer med alkoholproblem. Den tredje artikeln handlar om anställda i handeln, en bransch som kännetecknas av olika typer av anställningsformer. Nästa artikel belyser samverkan mellan räddningstjänsten och frivilliga insatser vid branden i Västmanland för några år sedan. Därefter följer en artikel om begränsningen av kvinnors rätt att manifesteras sin religion i arbetslivet. Numret avslutas med tre recensioner. Eskil Wadensjö recenserar Tora Nords doktorsavhandling *Arbete som rättighet eller skyldighet*. Föreläsningar om arbetsmarknadsfrånvår i välfärdsstaten; Peter Håkansson recenserar Jack Lainpeltos doktorsavhandling *Ämnade för restaurangarbete? - Om politisk styrning och lågutbildade ungdomars väg fram till arbetsmarknadens tröskel*; Erik Sjödin recenserar Rasmus Hästbackas licentiatavhandling *Europeiska företagsråd i svenska koncerner: En rättsvetenskaplig studie av EWC-regleringens betydelse för arbetstagarinflytande och styrning*

Artikeln "Förberedd för läraryrket? Lärare under 40 år av reformer" är skriven av Eva Bejerot, Hans Hasselbladh, Tina Forsberg, Karolina Parding, Therese Sehlstedt och Joakim Westerlund. Här presenteras resultatet av en enkätstudie där gymnasielärare har bedömt hur lärarutbildningen förberedde dem för yrket. Frågan om hur väl förberedda lärarna var för sitt yrke har kopplats till de nationella reformer som styrde lärarutbildningen under den period som lärarna studerade. Resultaten bekräftar vad flera tidigare studier visat nämligen att det finns svårigheter i kopplingen mellan lärarutbildningen och läraryrkets praktik. Dessa svårigheter verkar också öka över tid och försvagningen av undervisningsområdet metodik/praktik pekas ut som en viktig orsak. När det gällde kunskapen i det egna ämnet tyckte

nästan samtliga att de var väl förberedda. Däremot hade man betydligt sämre kunskap om hur man exempelvis undervisar elever med särskilda behov.

Under de senaste decennierna har äldreomsorgen genomgått stora förändringar. Administrativa uppgifter har ökat och klientgrupperna har blivit fler och dessutom mer omsorgskrävande. En sådan grupp är de som har alkoholproblem. Lis Bodil Karlsson och Evy Gunnarsson belyser i artikeln "Hemtjänstpersonals förhållningssätt till äldre personer med alkoholproblem" hur hemtjänstpersonal förhåller sig till utmaningar och dilemman i kontakten med just denna kategori omsorgstagare. Artikeln bygger på samtal i sex olika fokusgrupper med omsorgspersonal i några kommuner i ett skogslän samt sju fokusgrupper i en storstadsregion. Fokusgrupperna har bestått av fyra till sex deltagare. Hochschilds teorier om emotionellt lönearbete och Goffmans dramaturgiska begreppsapparat har använts för att tolka resultaten. Författarna visar bland annat att arbetet är emotionellt påfrestande och att personalen fokuserar på att spela en roll som omsorgsgivare och hur förmågan att spela teater blir några av förutsättningarna för arbetet.

Även om alternativa anställningar alltjämt utgör ett undantag på arbetsmarknaden har andelen anställningar av denna typ ökat under senare decennier. Inom vissa branscher är exempelvis deltids- och tidsbegränsade anställningar mer utbredda än inom andra. En sådan bransch är handeln som därtill sysselsätter en betydande andel av arbetskraften. I Elin Strandlund, Claudia Bernhard-Oettel och Lena Låstads artikel "Otrygghet – oro – ohälsa? En studie bland handelsanställda" behandlas denna problematik med hjälp av vad författarna benämner som ett helhetsperspektiv. Detta innebär att handelsanställda med olika anställningsformer undersöks med utgångspunkt i vad som kännetecknar individer i olika anställningsformer; hur individer upplever ekonomisk oro och otrygghet samt hur olika anställningssituationer relaterar till hälsa. Genom att beakta ett flertal faktorer som kan antas forma en anställningssituation argumenterar författarna för att man kan utöka kunskapen bortom den traditionella indelningen i tillsvidare- respektive tidsbegränsade anställningar. En individ kan nämligen ha en fast deltidsanställning i botten som sedan kombineras med olika typer av tidsbegränsade alternativ. Studien, som baseras på kvantitativa data från en enkät till handelsanställda, visar att det förekommer många olika anställningssituationer inom handeln och att olika kombinationsformer inte är ovanligt. Det framgår även att alternativa anställningar genererar upplevelser av exempelvis anställningsotrygghet, ekonomisk oro samt lägre självskattad hälsa. Resultaten kastar ett ljus över heterogeniteten inom denna bransch och visar på vikten av studier som förmår såväl empiriskt fånga dessa variationer som analysera dem på ett adekvat sätt. Strandlund, Bernhard-Oettel och Lena Låstads studie utgör ett värdefullt bidrag i denna riktning.

Den 31 juli 2014 startade en skogsbrand i Västmanland. Hundratals brandmän, frivilliga, militärer och företag arbetade under några intensiva veckor för att släcka branden i vad som har kallats modern tids största samverkansinsats. Syftet med Sofia Persson och Sara Uhnoos artikel ”I spänningsfältet mellan institutionella logiker – professionella och frivilliga vid skogsbranden i Västmanland” är att belysa och analysera räddningstjänstens och frivilliga insatser och samverkan vid bekämpandet av skogsbranden. Artikeln baseras på tre typer av data: intervjuer med professionella och frivilliga som haft ledande och centrala positioner under räddningsinsatsen, inlägg på sociala media och ett omfattande sekundärmaterial i form av rapporter och utvärderingar. Resultaten visar bland annat att räddningstjänsten bidrog med expertkunskap, organisatoriska och materiella resurser samt praktiska insatser, medan de frivilligas bidrag handlade om snabb mobilisering, lokalkännedom, goda kontaktnät och hög legitimitet i lokalsamhället. Räddningstjänstpersonalen lyfte fram frivilliginsatserna vid bekämpningen av skogsbranden, men det förekom också att de frivilliga sågs som kontraproduktiva, oförutsägbara, ineffektiva och komplicerade att samverka med.

Våren 2017 avkunnades tre domar som utmanar föreställningen om ett inkluderande arbetsliv fritt från diskriminering. Susanne Franssons artikel ”Tre domar – en studie av begränsningen av kvinnors rätt att manifesteras sin religion i arbetslivet” rör en problematik som vi med stor sannolikhet kommer att få se mer av i arbetslivet. Gemensamt för domarna är att de handlar om rätten att manifesteras sin religion i arbetslivet. Kvinnors rätt att bära huvudduk, respektive att vägra medverka i abortvård, ställts mot arbetsgivarens företags- och arbetsledningsrätt. Domarna analyseras utifrån teorin om normativa grundmönster där rättsreglerna sätts i relation till underliggande normer i samhället. De frågeställningar som behandlas i artikeln är: Hur ser den rättsliga regleringen ut? Hur balanserar domstolarna anställdas rätt att manifesteras sin religion mot arbetsgivarens prerogativ? Vilka normativa grundmönster kommer till uttryck och hur rör sig rätten inom det normativa kraftfältet?

Vi vill här passa på att uppmärksamma att vi för närvarande håller på att lägga över tidskriften till OJS (open journal system) och samtidigt bygga en ny hemsida. Avsikten är att på detta sätt öka tidskriftens synlighet samt underlätta hantering av manus.